PROVINCIAL LIBRARY MANITOBA

НЕМА ТАКОЇ ПОДІЇ В ЖИТТІ, ПРО ЯКУ НЕ МОЖНА-Б РОСКАЗАТИ ЦІКАВО Й ПОПУЛЯРНО.

ЛІТЕРАТУРНА СТОРІНКА

В РОБІТНИЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ ВІДБИВАЄТЬСЯ ЖИТТЯ Й БОРОТЬБА ПРАЦЮЮЧОЇ КЛЯСИ.

ПЕРЕДРЕВОЛЮЦІЙНІ РОКИ.

(Уривок з повісти "Зелена Брама".)

Війна! Окопи. Колючі дроти. І довгі, довгі сірі дні. Безсонні тривожні ночі. Але Яшко скоро звикся і вмів спати спокійно під перегуки гармат. З перших же днів унадився ходити на чати (може, душили муром окопи?...). А опісля того, як привів двох полонених німців, прапорщик Маковецький став брати його з собою в розвідку. А ще одної ночи Яшко приніс замок від німецького скоростріла й каску (кулеметчика пришпилив до землі).

Прапорщик одержав підвищення на підпоручника, ще й золотого хрестика на груди. А Яшкові нічого й байдужісінько. Що-дня: стрілянина, варта, безперестанне плазування поміж дротами, а потім нелюдський рев... І біжать кудись усі вперед, з перекошеними обличчями, закривавленими очима... І тільки гуркіт гарматний, і не чути вже цокоту куль... І тільки тисячі охриплих пельок кричать, вигукують:

— Гурр-а-а! Гурр-а-а!

Гей, чув тоді Яшко, в той момент, що якийсь буйний вітер жене його все вперед, усе вперед, і не чув він, не бачив нічого, крім касок блискучих і зблідлих облич...

— Ррр-а-з!

І багнет увігнався в нахилені груди, тільки злякано тріснув хребет. А коли під вогненним дощем знову плазом назад ув окопи, дикий сум божевільний лягав на вуста... Він дивився на криваву іржу на багнеті, і щось каменем важким давило на груди. І як хвалив офіцер задоволено за тривалість, очі в Яшка займались. Наче соромно часом ставало. І дивився він незвичайно поглядом гострим на криваву іржу на багнеті і на туго затягнений стан офіцера. І хотілось: загнати багнета в живіт йому, а самому вихопитись і бігти й бігти без краю через степи туди, де всміхається ласкаво сонце і немає колючих дротів...

Часом одержував листа від Маринки. Тоді, як дитина, він ховав свою радість від усіх. Забирався десь у куточок і перечитував без кінця такі прості нескладні рядки. І ставало в уяві: далеке село, Маринка, батько...

— Мабуть, лошаки виросли — пробігала хазяйновита думка. І хотілось, ой, як хотілось, знову туди, де рідні оселі... і де рідні лани. А дні бігли за днями, такі сірі, задимлені, таким давкотягучим здавалось повітря затроєне. І так тоскно, нудно, безнадійно й тяжко було в окопах...

— Хоч би куля скоріше влучила!... — не раз думав Яшко.

І коли переходила з уст в уста така чутка звичайна — сьогодні в наступ — шаленів тоді Яшко і лютував у бійці. Кілька разів відносили його непритомного, скривавленого, а через місяць, два, три, — знову окопи і сірі задимлені дні...

Йшли місяці за місяцями. Збігав третій рік...

Аж ось завесніло в повітрі. Червонокрилим птахом прилетів сімнацятий рік... Пробігла перша, весела, п'яно-буйна весна, від крижаних берегів Балтики до Чорного моря і далі, і далі... Завертілась земля в скаженім передостаннім танкові, бо впилася вщерть червонокривавим вином. А гарячі вітри скрізь розносили, що на вулицях далекого північного міста — бої, барикади... кров... На грудях же (в тих, що на вулицях) чи то крови краплини, чи весняні квітки.

А коли вулицями промчали бронеавтомобілі, повні брудних озброєних людей, і лопотіла під вітром кров'ю намочена хустка, — залетіло ластівкою в окопи:

— Воля!

Притихла на момент стрілянина. Замовкла артилерія. Пожадливо хапали зморені, виснажені люди такі ясно-надійні слова. І покотились збори, мітінґи... Промовці з трибуни:

— За землю! За волю! Добити ворога!...

На мить знову застукотіли скоростріли, засвистіла шрапнеля. А згодом гнівне:

— Геть догони!...

О, з якою насолодою Яшко обривав їх з свого офіцера із туго затягненим станом — підпоручника Маковецького. А той щулився, наче собака, що має вкусити... І знову закричали промовці, люди з червоними стрічками на грудях:

— За землю! За волю! Бийте німчуру!...

Але після першого ж наступу почалося братання. Вилазили із своїх задимлених огруєних норів брудні змарнілі, обшарпані люди й лавами йшли за колючі дроти. А там, накривши очі долонею, як діти (било сонце гострими списами в незвиклі очі...), чекали на других, що приходили з протилежного боку. Сміялось сонце. Пустуном заглядало в змарнілі й зблідлі обличчя. І займалися враз вони згагою:

— Жити!

Кинули фронт. І скоро колеса переповнених ешелонів вистукували свою стару, звичайну пісню, але вона будила в здичавілих серцях думи-хвилювання. Про свої давно кинуті оселі. Про рідні лани...

То було щось незвичайне. Частина війська з прифронтової смуги, як весняна повінь, що прорвала греблю, розлилась по всій країні. Ця грізна лявина, колись скована в один залізний кулак, розповзлась скрізь, несучи з собою свою смертну зброю. Зброю... Наче знали, що буде потрібна їм і в закутках глухих сіл. В ці гарячі дні первісного шалу, в вирові весняної каламути народились загони Червоної Ґвардії. Яшко серцем відчув, де його місце, і на його кудлатій шапці променилась червоногвардійська зоря.

А на Україні все клекотіло. Центральна Рада, вільне козацтво, українські полки... І під оманою солодкої отрути запорошених пилом тисячоліть, віками приголомшених прагнень кувалася чорна зрада...

Підійшли з фронту загони Червоної Ґвардії. Вдарили гармати над Києвом. Центральна Рада з усусусами втекла на Волинь... Замайорили по всій Україні червоні прапорці стихійно народжених Рад. Здавалось, ось-ось перемога, та не дрімали й вороги. І посунули на Україну залізними шляхами полки генерала Айхгорна.

А коли на Україні зацвіли білим, великоднім цвітом садки — крок за кроком відходили загони Червоної Ґвардії. Було нелюдське змагання. Але вгинались груди під вагою залізного гетьмансько-німецького чобота. Промайнуло, мов сон: Київ, Муравйов... Позаду підганяли німецькі гармати... Останній бій під Синюхою, страшна поражка... Німці захопили весь обоз і артилерію...

Загін розбігся... І темної ночи вбіг Яшко на змиленім коні (другого вів за повід...) у своє рідне Підгайче...

Чуло Підгайче, що прийшла Революція. Бачило, як у сусіднім селі Пушкарні запружило натовпом майдан. Був мітінґ. Потім обійшли село з червоними короговками. І співали щось таке гарне-сумне:

Ви жертвою в бої нерівнім лягли...

Батюшка теж ходив із натовпом, а потім і собі говорив зі столу. Далі призвали управителя з маєтку. Той злякано тремтів і згоджувався з усім, що йому говорилось.

— Земля? Аджеж... умгу... гм... кажуть, народня?

І підгайчани теж ходили туди й також ходили круг села за короговками. А потім розійшлись і забулись, бо не було в них пана. Не було й економії. А десь у цей момент точилась боротьба. Жовтень захлинався в крові, хитався, знову випростувався й кричав напружено, зойкливо-владно:

ЄДНАЙТЕСЯ!...

О. Шиманський.

"ТАРАС ТРЯСИЛО".

Вгорі масова сцена з фільми "Тарас Трясило", а внизу панські гайдуки вяжут, Тараса Трясила. Ця фільма буде демонструватися на сцені Українського Робітничого Дому у вівторок, 30. квітня і в четвер, 2. травня.

Центральний Виконавчий Комітет ТУРФ Дім отримав недавно з України три дуже цікаві історичні фільми: "Тарас Трясило", "Микола Джеря" і "Крізь сльози".

Починаючи від вівтірка, 30. квітня, ці фільми будуть демонструватися в Укр. Роб. Домі у Вінніпеґу, потім в околиці Вінніпеґу, а відтак підуть в західню Канаду. Після фільми "Тарас Шевченко", що її бачили тисячі українських робітників і фармерів, є це другий величезний здобуток нашої орґанізації. Здобуток тому, що він дає змогу українському населенню Канади побачити живими образами кількасотлітню боротьбу українського народу за волю.

Першою піде в Укр. Роб. Домі у Вінніпеґу фільма "Тарас Трясило". Ця фільма представляє життя й боротьбу українського селянства з часів Запорозької Січи. У фільмі великі масові сцени. Численні війська Запорозької Січи, татар і польської шляхти. У фільмі змальовано втечу селян від панів на Січ, життя козаків на Січи, боротьбу їх проти шляхти, гетьманів і проти татар.

У фільмі яскраво змальовано тодішний побут, панщину, "панські жарти", зраду гетьманів та отаманів. У Вінніпеґу фільму будеться показувати тільки два дні: у вівторок, 30. квітня і в четвер, 2. травня. Дні показування инших фільм проголоситься пізніше.

Важним також є те, що фільму будеться показувати тільки один раз на вечір, бо фільма дуже довга. Початок в годині 8.15 вечером, тому, щоб не втратити початку, треба приходити вчасно.

Капіталізм робить з часописів капіталістичні підприємства, знаряддя наживи для багачів і знаряддя одурювання працюючих.

ЗОЛОТО.

Золото, золото, вславлене по світу,
Все продаси ти, все купиш без розпиту,
Добре тому, хто гребе тебе жменею;
Важко без тебе — з пустою кешенею.
Хлопцям ти втіху даєш, а на старості
Скільки загнибід розплодиш та скнарости!
Заради тебе, заради багацтва ми
Світ переповнили вкрай розбишацтвами;
Заради тебе в болоті валяємось,
Крадемо, шарпаєм, правдою граємось,
Один одного що-хвилі морочимо,
Кров, наче воду, з братів своїх точимо.
Чи не з тії лишень крови братерньої
Блискіт твоєї принади химерної?
Чи не від того так стало червоне ти?
Мусим без тебе щоденно холонути,
Ждучи від тебе, проклятого золота,
Злиднями кінця, що нас б'ють гірше молота.
Слова людського не вчуєш за стонами,
Наші благання зробились прокльонами -
Багатирі, наче образу божому,
Гріють поклони тобі не по розуму.
Згинь же брехливе, злочинств усіх джерело!
Згить, щоб зрадливо нас більш не химерило!

П. Грабовський.

КОЛЮЧКИ.

Недавно в Англії при доповняючих виборах вибрано до парляменту з рамени Партії Праці Джені Лі, 24-літню дівчину.

Коли-б йшла мова про те, що Джені віддається — то казали-б:

— Олд мейд.

А як її вибрали до парляменту, то кажуть:

— Молода дівчина.

Коли "молода дівчина" підійшла до голови парляменту в супроводі трох чоловіків (така певно парляментарна процедура), то ніхто не чув, що вона говорила, так вона була збентежена (ой, ой, ой!).

А як побачила вона, що з одних дверей вийшов Балдвин, з других Лойд Джордж, а з третіх МекДоналд, то "представниці робітничих інтересів" коліна затряслися й язик прилип до піднебіння.

— Якого вона переконання?

Вона-ж належить до Партії Праці... Але що в Партії Праці тепер багато є переконань, то головні переконання міс Джені Лі такі:

"Чинамова сукня, шовкові панчохи, підстрижена по мужеськи, руку голові парляменту подала дуже поважно і наступила на ногу міністрові внутрішніх справ".

"Вмерла найгрубша жінка на світі".

Йду ото якось вулицею Селкирк і бачу: йде чоловік, несе в руці "Кан. Українця" й гірко, гірко плаче.

Я вже думав обминути його, але серце моє сокрушилося. Спинив і питаю:

— Що з вами, що сталося, може я допоможу, пораджу?...

— Ще гірше розридався.

— Скажіть же ради бога, а то ще й я плакатиму.

— Він ще гірше заридав і почав тицяти мені "Кан. Українця".

— Ди-ди-и-и-и-віть-ся-а!...

Показує пальцем на першу сторінку, а сам аж заходиться.

— Що-ж таке? Де?

— О-о-сь!

Дивлюся, — на першій стороні великими буквами наголовок:

"Умерла найгрубша жінка на світі".

— Що-ж, вона була вам сестра, чи приятелька?

— Н-ні-і... Але наші п-п-ани редактори кажуть, що коли вони що пишуть у своїх ґазетах, то все воно має велике значіння й ми повинні на все "відповідно реаґувати-и-и"...

І побіг чоловік вулицею, заливаючись гіркими сльозами.

Куркуленко.

"КРАСІН" В ПОЛЯРНИХ ЛЬОДАХ.

НАРИС М. ШПАНОВА

(Продовження.)

Півгодини побув між метушливими масами блискучої стали — і я починаю втрачати впевненість у своїх рухах. Від невпинного грюкоту, чи то від задушливої спеки в цьому холодному цеху голова йде обертом.

Лізу далі — в кочегарню. Над чорним чотирьохкутником темного проходу нависла, як ніж ґільотини, важка маса герметичної аварійної заслянки. Мимохіть швидше проскакуєш під цією заслянкою. Адже один рух відкільсь, і всі оці заслянки можна спустити, і мене розчавить.

В першу мить кочегарня після машинного відділу здається темною. Тьмяні електричні лямпи відкидають каламутне світло на чорну шахту. Тільки з одного краю яскраве червоне полум'я, що виривається з одкритої печи, вихоплює з темряви біло-чорні постаті кочегарів. По темних тілах геть чисто вкритих шаром вугільного пилу й сажі, течуть сірі смуги поту. Круг шиї пов'язані білі сітки, що збирають піт з лиця. На головах — легенькі шовкові кашкети. Козирки кашкетів довгі, жовті, з тонкою мідяною сіткою з верху — це, щоб захищати лице підчас шурування.

Шурувати — це перемішувати в довгій печі котла двох і трьохпудовими кочергами. Вугілля має рівним шаром лягати на вже пойняті вогнем шари. На око це ніби просто, а коли я спробував, наслідуючи рухи кочегарів, зробити те саме, перша лопата моя зовсім не потрапила в круглі дверцята печи, друга лопата купою лягла на одному місці.

Я пробув в кочегарні цілу вахту, і тільки тоді дійшов того, що половину порції вугілля я міг розкидати рівним шаром.

Кочегари працюють на дві варти по чотири години. Чорну "робу" надівають просто на голе тіло. Не тільки немає рації надягати інший одяг наспід, але й так нема змоги витримати пекельну спеку.

Тільки побувши тут, під снопами червоного жару від розпеченого вугілля, розумієш, яка то втіха постояти хоч хвилину під ледяним струменем вентилятора.

У кают-компанії за добу не випивають стільки води, скільки випивають в кочегарні за одну лише годину. В кутках кочегарні, накриті чорними хустками, стоять великі відра з водою, розбавленою клюквеним екстрактом. Обовязок кочегарів другої кляси стежити за тим, щоб у цих відрах завжди була вода. Не так це просто — відра спорожнюються надзвичайно швидко.

Та і як не промочити собі горла. Шлак вигрібають просто на залізну палубу кочегарні. Пасма диму і задушливий дух сповнюють і без того темний колодязь. Дихати абсолютно нічим. Поливаний водою шлак шипить, і до пасм диму примішуються білі пасма пари. Потім шлак насипають в мішки і піднімають на гору, щоб викинути за борт.

Побувавши внизу, в кочегарні, я розумію, чому молоді хлопці, кочегари другої кляси, так охоче викидають шлак за борт: тоді вони можуть вільно дихати.

Нашому братові, журналістові, краще не ходити тоді повз кочегарів. Свіже повітря сп'яняє їх майже як вино. Вони кожного зачіпають, хто тільки з'явиться коло них. Але ці веселощі просякнуті тяжким духом гари і гіркої образи за те, що їх молоді груди мають дихати гар'ю з безоднях чорних колодязів. Хоч як гострі іноколи їхні жарти, але на них не можна ображатися.

— Агов, хлопці, курортники йдуть, — кажуть кочегари неголосно, але навмисне так, щоб журналісти, які проходять по палубі, чули це.

— Ось, кому щоденнички пописувати, а кому в печі шурувати.

Коли ж повз молодих кочегарів проходить кореспондент "Вечерней Москвы" вайлуватий Емілій Міндлін, слідом йому незмінно чути: "Аптекар".

І голосний регіт пяти молодих хлопців провожає незграбну постать Міндліна, який підсліпувато намацує перші двері, де-б можна сховатися.

Вітер відразу підхоплює двері рубки і, вирвавши їх із рук Міндліна, з розмаху грюкає об стіну рубки.

Негайно зсередини чути скрипучий голос Чекердона (у себе, в редакції "Правды", він мав прізвище Чекерденович). Чекердон мешкає в кутку, у верхньому тамбурі носової рубки. Через двері на палубу влітає струмінь холодного повітря, від якого не можуть врятувати й зелені запони, що правлять за стіну Чекердонового помешкання. Розсунувши запони, він висуває свою чорну голову з пробритим на кілька центиметрів волоссям вище лоба.

— Ви що, — злісно, говорить він, — гадаєте, що двері за вами зачиняться сами?!

— А підіть ви к-к-к-бісу! — жалісливо стогне Міндлін. Це єдина фраза, якої він вживає останнім часом у дипльоматичних переговорах із своїми колеґами-журналістами.

Чекердон знову лягає на ліжко, натягнувши на голову вилинялу рожеву ковдру. Але двері розчиняються знову, і він знову, скуйдовчений, сідає на ліжко, приготувавшись вилаяти другого прохожого, що змагається з дверима. Але цього разу він не вилаявся — в дверях стоїть Володимир Олександрович Березкін, держачи під пахвами великі футляри з приладдями.

Чекердон запобігливо бере коробки Березкіна і несе їх у низ.

Вітер більшає. На хвилі набігли баранчики.

— Ну-ну, буде гойдалка, — сміючись говорить Юрій Констянтинович Петров, ходячи по верхньому місткові.

Але як завжди, Юрій Костянтинович, цей песиміст, перебільшує. Він, взагалі, трохи похмуро дивиться на погоду. Коли-б погода справді була така, яку він віщував, нас загойдало-б ще з Кронштадту. Однак, наперекір його віщуванню, нас не гойдає. Адже не можна вважати "гойдалкою" якісь 20° крену, що їх показує креномер в штурманській рубці.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ І РОЗПОВСЮДНЮЙТЕ ТАКІ ЧАСОПИСИ Й ЖУРНАЛИ:

"УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ" одинокий український робітничий часопис в Канаді, виходить три рази на тиждень. Передплата: $4.00 на рік, $2.00 на півроку.

"ФАРМЕРСЬКЕ ЖИТТЯ" одинокий дійсно фармерський український часопис в Канаді, що боронить інтереси працюючого фармерства. Передплата: $2.00 на рік, $1.00 на півроку.

"РОБІТНИЦЯ" одинокий журнал в українській мові для працюючого жіноцтва, виходить два рази на місяць. Передплата: $1.50 на рік, 80 центів на півроку.

"СВІТ МОЛОДІ" одинокий журнал в українській мові для української роб.-фарм. молоді, виходить раз на місяць Передплата лише 50 центів на рік.

Передплату на повищі часописи й журнали посилайте або на імя кожного часопису зокрема, або на імя й адресу:

WORKERS AND FARMERS PUBLISHING ASS'N Ltd.
Cor. Pritchard & McGregor St., Winnipeg, Man.